

**OOG VOOR
NAASTEN**

Handleiding klinische les

Introductie van de Oog voor Naasten en Nabestaanden (ON2)-methodiek bij het zorgteam.

Colofon

Referentie: 'Handleiding klinische les ter introductie van de Oog voor Naasten en Nabestaanden (ON2)-methodiek bij het zorgteam.', M.C. Tam, A. Stoppelenburg, H.E. Hoffstädt, I.D. Hartog, L. van Bodegom-Vos, A. de Greef, J. T. van der Steen, Y.M. van der Linden, Leiden: EPZ -LUMC, versie 2, december 2023

Vormgeving: W. Kruijswijk en W.Boere

Redactioneel advies: LUMC: M. Oomes, J.M. van Seggelen, L. Vork
(Vork Communicatie)

In samenwerking met: Hogeschool Rotterdam, Amsterdam UMC, Mantelzorg.nl, Consortium Propallia en UNC-ZH.

Voor vragen kunt u contact opnemen met de projectleider Drs. M.C. Tam.
Stuur een mail naar info@oogvoornaasten.nl.

Meer informatie over het onderzoeksteam en de samenwerkingspartners vindt u op www.oogvoornaasten.nl

Inhoudsopgave

1	Overzicht	4
2	Vorbereiding	5
3	Opbouw van de bijeenkomst	6

1

Overzicht

Vooraf

Deze klinische les wordt gegeven als onderdeel van de implementatie van de ON2-methodiek (zie hiervoor ook het ON2-werkboek).

Deze handleiding en de bijbehorende PowerPoint presentatie kunnen helpen om invulling te geven aan de klinische les. Uiteraard kan de klinische les naar eigen inzicht en behoefte aangepast worden.

Uitgangspunt is dat de afdeling/organisatie al besloten heeft te gaan werken met de methodiek. De klinische les volgt na het maken van de workshop Reis van de Naaste en het opstellen van een concept SMART plan.

Ondersteunend materiaal

- PowerPoint presentatie: 'Oog voor Naasten en Nabestaanden'
- Schriftelijk informatiemateriaal uit de 'ON2-methodiek'
- White-board/flap-over
- Stiften
- Post-its

Doelen van de klinische les

- Het informeren van de teamleden over de waarde van goede zorg voor naasten voor en na het overlijden van hun dierbare.
- Het informeren van de teamleden over de ON2-methodiek en het gebruik ervan.
- Het faciliteren van een gesprek over de Oog voor Naasten-methodiek en de verwachtingen hiervan onder de teamleden.

2

Vorbereiding

- Plan voor de klinische les 90 minuten.
- Geef de klinische les met je collega ON2-ambassadeur of een andere collega met interesse in het onderwerp.
- Verspreid de informatiebrochure voor naasten, folder “Bij het sterven van een familielid”, de uitleg in beelden, de handreiking voor zorgverleners, het zakkaartje voor zorgverleners en/of vrijwilligers en de poster voor naasten en die voor zorgverleners behorende bij de ON2 methodiek voor de bijeenkomst onder de teamleden. Vraag ze deze vooraf door te lezen, vragen te noteren en na te denken wat de deelnemers zelf zouden willen bereiken met het team als het gaat om goede zorg voor naasten voor en na het overlijden van een dierbare. Als de aanwezigen betrokken waren bij de Reis van de Naaste workshop, kan je daarop voortbouwen. Is dit (deels) een nieuwe groep collega's dan kan je de uitkomsten van de Reis van de Naaste en het smartplan met hen vooraf delen.
- Bedenk op basis van de Reis van de Naaste workshop en eerdere teamdiscussies over Oog voor Naasten en Nabestaanden alvast een aantal concrete doelen voor het plan van aanpak. In het werkboek staan meer aanwijzingen over het maken van het plan van aanpak. Benoem ook wat al heel goed gaat in de organisatie t.a.v. oog voor naasten en waar tijdens de Reis van de Naaste nieuwe kansen lijken te liggen. Vul de PowerPoint presentatie aan met een nieuwe dia met daarin suggesties voor 'implementatiedoelen' en andere informatie die belangrijk is om ze mee te nemen in het project (bijvoorbeeld wat doen jullie al aan palliatieve zorg).
- Het gaat in de klinische les over het 'hoe' van de methodiek, wat deze inhoudt en wat het team nodig heeft om er mee aan de slag te gaan.

3

Opbouw van de bijeenkomst

A: Introductie

Bedank de deelnemers voor hun komst.

Vertel wat het doel is van de klinische les, en welke stappen en acties hieraan vooraf zijn gegaan.

B: Doorloop de PowerPoint presentatie

Deze is opgebouwd uit:

- Waarom Oog voor Naasten en Nabestaanden?
- Wat zijn de behoeften van naasten en wat kan jij als zorgverlener doen?
- Wat is de ON2-methodiek en hoe kan deze zorg aan naasten voor en na het overlijden van een dierbare ondersteunen?
- Wat is er uit de Reis van de Naaste gekomen en wat is de focus van het SMART plan van de organisatie?

Geef aanwezigen de mogelijkheid om vragen te stellen.

C: Hoe bekwaam voelen de teamleden zich in het geven van zorg aan naasten voor en na het overlijden van hun dierbare?

Onderstaand een aantal suggesties voor werkvormen om het gesprek met het team over eigen gevoelens van bekwaamheid in het geven van zorg aan naasten voor en na het overlijden van een dierbare te stimuleren. De uitkomst van dit gesprek kan gebruikt worden om acties te formuleren om het gevoel van bekwaamheid bij de teamleden te vergroten. Kies één werkvorm uit.

Als je zelf een ander idee hebt om het gesprek hierover te stimuleren wat beter past bij het team, dan kan je daar natuurlijk ook voor kiezen.

D: Afsluiting

Vat de uitkomsten van het gesprek samen en presenteer de doelen die voor de klinische les al bedacht waren. Laat de teamleden hierop reageren. Het is niet nodig om meteen op alle vragen en opmerkingen antwoord klaar te hebben. Geef aan dat je de vragen en/of opmerkingen hoort en deze noteert en hier op een later moment op terugkomt. Bedenk vervolgens met elkaar of de doelen n.a.v. de discussies tijdens de klinische les aangepast en/of aangevuld moeten worden n.a.v. onderdeel C.

Na afloop

Maak het plan van aanpak af en stuur dit rond per mail en/of presenteer dit tijdens het volgende teamoverleg.

Voorbeeld werkvorm 1

Laat ieder teamlid zichzelf een cijfer tussen 1 en 10 geven op de vraag: Hoe bekwaam voel ik mij in het geven van zorg aan naasten voor en na het overlijden van een dierbare? Trek een denkbeeldige lijn in de ruimte en laat iedereen daarop plaats nemen. De ene kant staat voor 1 het andere uiteinde voor 10.

Bevraag enkele teamleden:

Welke score hebben zij zichzelf gegeven? En waarom? Wat zouden zij nodig hebben om zichzelf 1 of 2 punten hoger te kunnen scoren? Wat hebben ze nodig van de organisatie? Stimuleer dat teamleden elkaar bevragen, maar bewaak dit proces. Zorg ervoor dat de discussie respectvol is, dat er zoveel mogelijk open vragen worden gesteld (wie, wat, waar, hoe- vragen) en geen suggestieve en interpretatieve vragen, en dat teamleden elkaar uit laten praten. Doe tijdens het gesprek suggesties voor acties die teamleden kunnen helpen om zichzelf na afloop van het implementatietraject hoger te scoren, zoals een training, intervisie, 1 op 1 begeleiding etc.

Voorbeeld werkvorm 2

Trek op een white-board een horizontale lijn en zet hierop de cijfers 1 t/m 10. 1 staat voor 'Ik voel mezelf totaal niet bekwaam om zorg aan naasten voor en na het overlijden van een dierbare te geven en 10 staat voor 'Ik voel mezelf heel erg bekwaam om oog voor naasten te hebben'. Laat elk teamlid zichzelf op een post-it een cijfer geven en dit op de horizontale lijn plakken. Wanneer teamleden dezelfde scores geven, plak deze post-its dan boven elkaar. Bespreek gezamenlijk het resultaat. Laat een aantal teamleden hun score toelichten, en vraag 'Wat heb je nodig om jezelf een of twee punten hoger te scoren?'.

Voorbeeld werkvorm 3

Gebruik de Reis van de Naaste set om het gesprek op gang te brengen.

Voorbeeld werkvorm 4

Laat ieder teamlid op twee post-its schrijven wat zijn/haar sterkte punten en wat zijn/haar 'ontwikkelpunten' zijn (bijvoorbeeld meer kennis over rouw en/of meer gespreksvaardigheden) om zorg aan naasten voor en na het overlijden van een dierbare te kunnen geven. Laat deze op de muur/whiteboard of ander oppervlak plakken: ene kant sterkte punten, andere kant ontwikkelpunten. Vat de opbrengst samen, en probeer ondertussen de post-its die over dezelfde punten gaan bij elkaar te plakken. Op deze manier worden de belangrijkste thema's snel inzichtelijk. Bedenk aan de hand van de thema's mogelijke acties voor teamleden om zich te ontwikkelen en laat hen hierop reageren.

Deze brochure is gepubliceerd onder de Creative Commons-licentie BY-NC-SA 4.0. De brochure mag gebruikt en aangepast worden door derden, met naamsvermelding van het Expertisecentrum Palliatieve Zorg LUMC, voor niet-commerciële toepassingen. Aanpassingen en materiaal afgeleid van deze folder mogen enkel worden verspreid onder dezelfde CC-licentie.